

ఇండియన్ జాగ్రఫీ

భారతదేశం - ఉనికి - అమరిక

ఉనికి: భారతదేశం ఉత్తరార్ధ గోళంలో 8°.4'ల ఉత్తర అక్షాంశం నుంచి 37°.6'ల వరకు, రేఖాంశాల పరంగా గ్రీన్ విచ్ రేఖాంశానికి తూర్పున 68°.7'ల తూర్పు రేఖాంశం నుంచి 97°.25'ల వరకు (పూర్వార్ధ గోళంలో) విస్తరించి ఉంది. దీవులను కూడా కలిపితే భారతదేశం 6°.45'ల ఉత్తర అక్షాంశం నుంచి విస్తరించి ఉంది.

- ★ 23 1/2°ల ఉత్తర అక్షాంశమైన కర్కటరేఖ భారతదేశం మధ్యగా, ఎనిమిది రాష్ట్రాల మీదుగా వెళ్తుంది. ఆ రాష్ట్రాలు తూర్పు నుంచి పశ్చిమానికి వరుసగా గుజరాత్, రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్, చత్తీస్ గఢ్, ఝార్ఖండ్, పశ్చిమ్ బంగ, త్రిపుర, మిజోరాం. ఈ రేఖ రాజస్థాన్ మీదుగా తక్కువ దూరం, మధ్యప్రదేశ్ మీదుగా అత్యధిక దూరం ప్రయాణిస్తుంది.
- ★ మనదేశం మీదుగా సుమారు 30 అక్షాంశాలు, 30 రేఖాంశాలు వెళుతున్నాయి. 82 1/2°ల తూర్పు రేఖాంశం భారతదేశ ప్రామాణిక రేఖాంశం. ఇది ఉత్తర - దక్షిణాలుగా అయిదు రాష్ట్రాల మీదుగా వెళ్తుంది. ఉత్తరం నుంచి ఆ రాష్ట్రాలు వరుసగా ఉత్తర్ ప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, చత్తీస్ గఢ్, ఒడిశా, ఆంధ్రప్రదేశ్. ఈ రేఖ ఉత్తర్ ప్రదేశ్ లోని అలహాబాద్ కు, ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని కాకినాడ సమీపంలో ఉన్న యానాంకు సమీపంగా వెళుతుంది. ఈ రేఖాంశాన్ని ప్రపంచ ప్రామాణిక రేఖాంశంతో పోల్చి చూసినప్పుడు 5.30 గంటలు ముందు ఉంటుంది.
- ★ భారతదేశ ఉత్తర-దక్షిణ సరిహద్దుల మధ్య దూరం సుమారు 3214 కి.మీ. తూర్పు-పడమరలుగా దీని పొడవు సుమారు 2933 కి.మీ. మనదేశానికి ఉత్తర సరిహద్దు కిలిక్ దావన్ పాస్ దగ్గర ఉన్న 'ఇందిరా కాల్.' దక్షిణ సరిహద్దు నికోబార్ దీవుల్లోని గ్రేట్ నికోబార్ దక్షిణ కొన అయిన 'ఇందిరా పాయింట్'. దీన్ని పూర్వం 'పిగ్మీలియస్ పాయింట్' అని కూడా పిలిచేవారు. భారతదేశ తూర్పు సరిహద్దు అరుణాచల్ ప్రదేశ్ లోని ఈశాన్య సరిహద్దులో ఉన్న ద్వీపు కనుమ లేదా కీబూటు ప్రాంతం. పశ్చిమ సరిహద్దు గుజరాత్ రాష్ట్రంలోని పశ్చిమ సరిహద్దులో ఉన్న రాణ్ ఆఫ్ కచ్ లేదా గౌర్ మాత ప్రాంతం. ప్రధాన భూభాగానికి దక్షిణ సరిహద్దుగా తమిళనాడు రాష్ట్రంలోని దక్షిణభాగాన ఉన్న కన్యాకుమారిని పేర్కొంటారు.

విస్తీర్ణం

భారతదేశ విస్తీర్ణం దాదాపు 32,87,263 చ.కి.మీ. ఇది ప్రపంచంలోని మొత్తం భూభాగంలో 2.4 శాతం. విస్తీర్ణపరంగా ప్రపంచంలో 7 వ పెద్ద దేశం భారత్. మొదటి ఆరు స్థానాల్లో వరుసగా రష్యా, కెనడా, చైనా, అమెరికా, బ్రెజిల్, ఆస్ట్రేలియా నిలిచాయి.

- ★ ప్రథమ స్థానంలో చైనా, తర్వాతి స్థానంలో భారతదేశం ఉన్నాయి. విస్తీర్ణపరంగా దేశంలో పెద్ద రాష్ట్రం రాజస్థాన్, చిన్న రాష్ట్రం గోవా. జనాభాపరంగా పెద్ద రాష్ట్రం ఉత్తర్ ప్రదేశ్, చిన్న రాష్ట్రం సిక్కిం.

ఉపఖండం

భారతదేశంతోపాటు పాకిస్తాన్, నేపాల్, భూటాన్, బంగ్లాదేశ్, శ్రీలంక దేశాలను కలిపి 'భారత ఉపఖండం' అని పిలుస్తారు. ఈ దేశాలన్నీ ఉమ్మడి వలస చరిత్రను కలిగి ఉన్నాయి. వీటి మధ్య చారిత్రక, సాంస్కృతికపరంగా దగ్గరి సంబంధాలు ఉన్నాయి. అంతే కాకుండా ఈ దేశాలన్నీ ఉమ్మడి భౌమ్య చరిత్రను కూడా కలిగి ఉన్నాయి.

ద్వీపకల్ప భారతదేశం: భౌగోళికంగా భారతదేశాన్ని రెండు భాగాలుగా విభజించవచ్చు అవి. ఉత్తర భారతదేశం, దక్షిణ భారతదేశం. చుట్టూ భూభాగంతో ఉత్తర భారతదేశం పరివృతమై ఉంది. దక్షిణ భారతదేశం మూడు వైపుల నీరు, ఒకవైపు భూభాగాన్ని కలిగి ఉంది. ఈ విధంగా మూడు వైపుల నీరు, ఒకవైపు భూభాగాన్ని కలిగి ఉన్న ప్రాంతాన్ని 'ద్వీపకల్పం' అని అంటారు. అందుకే దక్షిణ భారతదేశాన్ని 'ద్వీపకల్ప భారతదేశం' అని కూడా పేర్కొంటారు.

- ★ దేశంలో సుమారు 7516 కి.మీ. పొడవైన సముద్ర సరిహద్దు (దీవులను కలిపి) ప్రాంతం ఉంది. దీవులు లేకుండా ప్రధాన భూభాగానికి సుమారు 6100 కి.మీ. పొడవైన సముద్ర సరిహద్దు ఉంది. ఈ సరిహద్దు ప్రాంతంలో 9 రాష్ట్రాలు ఉన్నాయి. గుజరాత్, మహారాష్ట్ర, గోవా, కర్ణాటక, కేరళ రాష్ట్రాలు పశ్చిమ తీరంలో, తమిళనాడు, ఆంధ్రప్రదేశ్, ఒడిశా, పశ్చిమ్ బంగ రాష్ట్రాలు తూర్పు తీరంలో ఉన్నాయి. వీటిలో గుజరాత్ రాష్ట్రానికి అత్యంత పొడవైన సముద్రం తీరం, గోవాకు అత్యల్ప సముద్ర తీరం ఉన్నాయి.
- ★ ఒక్కొక్క తీరప్రాంతానికి స్థానికంగా ఒక్కో పేరు ఉంది. అవి: గుజరాత్ తీరం - సాబర్ కాంత, మహారాష్ట్ర, గోవా తీరప్రాంతాలు - కొంకణ్, కర్ణాటక తీరం - కెనరా, కేరళ తీరం - మలబార్, తమిళనాడు, దక్షిణ కోస్తా ఆంధ్ర తీరప్రాంతాలు - కోరమాండల్, ఉత్తర కోస్తా, మధ్య కోస్తా ఆంధ్ర తీరప్రాంతాలు - సర్కార్, ఒడిశా తీరం - ఉత్కల్, పశ్చిమ్ బంగ తీరం - పంగ.
- ★ తీరప్రాంతం నుంచి సముద్ర జలాల్లోకి 12 నాటికల్ మైళ్ల వరకు ఉన్న ప్రాంతాన్ని 'ప్రాదేశిక జలాలు' అని అంటారు. ఇది

సుమారు 21.9 కి.మీ. తో సమానం. 200 నాటికల్ మైళ్ల వరకు ఉన్న ప్రాంతాన్ని 'ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి' అని పేర్కొంటారు.

- ★ భారతదేశానికి సుమారు 15,200 కి.మీ. పొడవైన అంతర్జాతీయ భూ సరిహద్దు ఉంది. ఈ సరిహద్దు వెంబడి ఏడు దేశాలు మన దేశంతో ఉమ్మడి సరిహద్దును కలిగి ఉన్నాయి. అవి: పాకిస్తాన్, అఫ్ఘనిస్తాన్, చైనా, నేపాల్, భూటాన్, మయన్మార్, బంగ్లాదేశ్. భారతదేశం అత్యంత పొడవైన అంతర్జాతీయ భూ సరిహద్దును బంగ్లాదేశ్ తో, అత్యల్ప భూ సరిహద్దును అఫ్ఘనిస్తాన్ తో కలిగి ఉంది. కొన్ని ప్రాంతాల్లో సహజ సిద్ధమైన భూ సరిహద్దులు, మరికొన్నింటిలో కృత్రిమ సరిహద్దులు ఉన్నాయి. వాటిలో పాకిస్తాన్ తో రాడ్ క్లిప్ రేఖ, అఫ్ఘనిస్తాన్ తో డ్యూరాండ్ రేఖ, చైనా తో మెక్ మోహన్ రేఖ ప్రధానమైనవి. తూర్పు హిమాలయాలు భారతదేశానికి, మయన్మార్ కు మధ్య సహజ సరిహద్దుగా ఉన్నాయి. దేశంలో సుమారు 17 రాష్ట్రాలు అంతర్జాతీయ భూ సరిహద్దును కలిగి ఉన్నాయి.
- ★ మనదేశంలో అయిదు రాష్ట్రాలు అటు సముద్ర సరిహద్దు, ఇటు అంతర్జాతీయ భూ సరిహద్దు లేకుండా ఉన్నాయి. అలాంటి రాష్ట్రాలను 'భూ పరివేష్టిత' రాష్ట్రాలుగా పేర్కొంటారు. అవి: మధ్యప్రదేశ్, చత్తీస్ గఢ్, ఝార్ఖండ్, హరియాణా, తెలంగాణ.

రాజకీయ విభాగాలు

భారతదేశంలో మొత్తం 29 రాష్ట్రాలు, 6 కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, 1 కేంద్ర ప్రాదేశిక రాజధాని నగరం ఉన్నాయి. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన కొత్తలో మనదేశంలో కేవలం 14 రాష్ట్రాలు మాత్రమే ఉండేవి. వాటి సంఖ్య క్రమంగా పెరుగుతూ వచ్చింది.

- ★ 2000 లో మధ్యప్రదేశ్ నుంచి చత్తీస్ గఢ్, ఉత్తర్ ప్రదేశ్ నుంచి ఉత్తరాఖండ్, బిహార్ నుంచి ఝార్ఖండ్ లను వేరుచేసి కొత్త రాష్ట్రాలుగా ఏర్పాటు చేశారు. 2014 జూన్ 2 న ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి విడిపోయిన తెలంగాణ 29 వ రాష్ట్రంగా ఏర్పడింది.

కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు: మనదేశంలో అండమాన్-నికోబార్ దీవులు, లక్షదీవులు, డయ్యూ-డామన్, దాద్రానగర్-హవేలి, చండీగఢ్, పుదుచ్చేరిలు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలుగా ఉన్నాయి. వీటిలో అండమాన్-నికోబార్ దీవులు అతిపెద్ద కేంద్రపాలిత ప్రాంతం, లక్షదీవులు అతి చిన్న కేంద్రపాలిత ప్రాంతం.

భారతదేశంలో దాదాపు 247 దీవులున్నాయి. వీటిలో కొన్ని మాత్రమే నివాస యోగ్యమైనవి. ఈ దీవుల్లో దాదాపు 204 దీవులు బంగాళాఖాతంలో, మిగిలినవి అరేబియా సముద్రం, మన్నార్ సింధుశాఖలో విస్తరించి ఉన్నాయి.

అండమాన్-నికోబార్ దీవులు:

ఇవి భారతదేశ తూర్పు తీరంలోని బంగాళాఖాతంలో విస్తరించి ఉన్నాయి. ఇవి అండమాన్, నికోబార్ దీవుల సమూహంతో ఏర్పడ్డాయి. అండమాన్ దీవుల్లో ఉత్తర అండమాన్, మధ్య అండమాన్, దక్షిణ అండమాన్, లిటిల్ అండమాన్ దీవులు ప్రధానమైనవి. దక్షిణ అండమాన్ దీవులలోనే అండమాన్-నికోబార్ దీవుల రాజధాని 'పోర్ట్ బ్లెయిర్' ఉంది. ఈ దీవుల సమూహంలోని బారెన్, నార్కొండమ్ దీవుల్లో అగ్నిపర్వతాలు విస్తరించి ఉన్నాయి.

- ★ డంకన్ కనుమ దక్షిణ అండమాన్, లిటిల్ అండమాన్ దీవులను వేరు చేస్తుంది. 10 డిగ్రీల ఛానల్ లిటిల్ అండమాన్, కార్ నికోబార్ దీవులను వేరు చేస్తుంది. నికోబార్ దీవుల సముదాయంలో లిటిల్ నికోబార్, కార్ నికోబార్, గ్రేట్ నికోబార్ దీవులు ప్రధానమైనవి. వీటిలో అతిపెద్ద దీవి 'గ్రేట్ నికోబార్'.

లక్ష దీవులు:

ఇవి అరేబియా సముద్రంలో విస్తరించి ఉన్నాయి. ఇవి ప్రధానంగా ప్రవాళదీవులు. వీటిలో అతిపెద్ద దీవి మినికాయ్. 8 డిగ్రీల ఛానల్ లక్ష దీవులను మాల్దీవుల నుంచి వేరు చేస్తుంది. దీని రాజధాని నగరం కవరట్టి.

భారతదేశంలో విస్తీర్ణపరంగా...

పెద్ద రాష్ట్రాలు	చిన్న రాష్ట్రాలు
1. రాజస్థాన్	★ గోవా
2. మధ్యప్రదేశ్	★ సిక్కిం
3. మహారాష్ట్ర	★ త్రిపుర
4. ఉత్తర్ ప్రదేశ్	★ నాగాలాండ్
5. జమ్మూ కశ్మీర్	★ మిజోరాం

భారతదేశంతో భూ సరిహద్దును కలిగిన దేశాలు

దేశం	పొడవు (కి.మీ.లలో)	పొడవైన సరిహద్దు ఉన్న రాష్ట్రం
★ పాకిస్తాన్	3310	రాజస్థాన్
★ అఫ్ఘనిస్తాన్	106	జమ్మూ కశ్మీర్
★ చైనా	3917	జమ్మూ కశ్మీర్
★ భూటాన్	587	అసోం
★ నేపాల్	1752	ఉత్తర్ ప్రదేశ్
★ బంగ్లాదేశ్	4096	పశ్చిమ్ బంగ
★ మయన్మార్	1458	అరుణాచల్ ప్రదేశ్

మాదిరి ప్రశ్నలు

1. విస్తీర్ణపరంగా భారతదేశంలోని అతిపెద్ద రాష్ట్రం ఏది?
 - 1) మధ్యప్రదేశ్
 - 2) ఉత్తర్ ప్రదేశ్
 - 3) ఆంధ్రప్రదేశ్
 - 4) ఏదీకాదు
2. కర్కటరేఖ దేశంలోని ఎన్ని రాష్ట్రాల మీదుగా వెళుతోంది?
 - 1) అయిదు
 - 2) ఆరు
 - 3) ఏడు
 - 4) ఎనిమిది
3. భారతదేశం ప్రపంచంలోని ఎంత శాతం భూభాగాన్ని కలిగి ఉంది?
 - 1) 16.5 శాతం
 - 2) 17.1 శాతం
 - 3) 2.4 శాతం
 - 4) 5.6 శాతం
4. దేశంలోని ఏ రాష్ట్రం అత్యధిక రాష్ట్రాలతో భూ సరిహద్దును కలిగి ఉంది?
 - 1) అసోం
 - 2) మధ్యప్రదేశ్
 - 3) తెలంగాణ
 - 4) ఉత్తర్ ప్రదేశ్
5. కిందివాటిలో భూ పరివేష్టిత రాష్ట్రం కానిది ఏది?
 - 1) రూర్ఖండ్
 - 2) చత్తీస్ గఢ్
 - 3) పంజాబ్
 - 4) హరియాణా
6. ఏ రాష్ట్రంలో అత్యంత పొడవైన తీరరేఖ ఉంది?
 - 1) ఆంధ్రప్రదేశ్
 - 2) గుజరాత్
 - 3) తమిళనాడు
 - 4) మహారాష్ట్ర
7. భారతదేశంలో అత్యంత పొడవైన భూ సరిహద్దును కలిగి ఉన్న దేశం ఏది?
 - 1) బంగ్లాదేశ్
 - 2) చైనా
 - 3) పాకిస్తాన్
 - 4) నేపాల్
8. భారతదేశ దక్షిణ సరిహద్దు అయిన 'ఇందిరా పాయింట్' ఏ దీవిలో ఉంది?
 - 1) ఉత్తర అండమాన్
 - 2) గ్రేట్ నికోబార్
 - 3) లిటిల్ నికోబార్
 - 4) దక్షిణ అండమాన్
9. 'డ్యూరాండ్ రేఖ' ఏయే దేశాల సరిహద్దు రేఖగా ఉంది?
 - 1) పాకిస్తాన్ - భారతదేశం
 - 2) నేపాల్ - భారతదేశం
 - 3) భారతదేశం - అఫ్ఘనిస్తాన్
 - 4) భారతదేశం - చైనా
10. దేశంలోని ఎన్ని రాష్ట్రాలు అంతర్జాతీయ భూ సరిహద్దును కలిగి ఉన్నాయి?
 - 1) 15
 - 2) 20
 - 3) 17
 - 4) 21
11. భారతదేశ తూర్పు-పడమర సరిహద్దు మధ్య ఉన్న కాలవ్యవధి ఎంత?
 - 1) 5:30 గంటలు
 - 2) 2 గంటలు
 - 3) 3:30 గంటలు
 - 4) 5 గంటలు
12. మనదేశంలోని తీరరేఖ పొడవు ఎంత?
 - 1) 6100 కి.మీ.
 - 2) 7516 కి.మీ.
 - 3) 15200 కి.మీ.
 - 4) ఏదీకాదు
13. కిందివాటిలో భారతదేశంలోని అతిపెద్ద కేంద్రపాలిత ప్రాంతం ఏది?
 - 1) పుదుచ్చేరి
 - 2) అండమాన్ నికోబార్ దీవులు
 - 3) చండీగఢ్
 - 4) డయ్యూ - డామన్
14. కొంకణ్ తీరముని కిందివాటిలో ఏ రాష్ట్ర తీరాన్ని పిలుస్తారు?
 - 1) మహారాష్ట్ర
 - 2) కర్ణాటక
 - 3) కేరళ
 - 4) ఒడిశా
15. ఉత్తర - దక్షిణాలుగా భారతదేశ పొడవు ఎంత?
 - 1) 3214 కి.మీ.
 - 2) 2933 కి.మీ.
 - 3) 6100 కి.మీ.
 - 4) 7516 కి.మీ.

జవాబులు

1-4; 2-3; 3-3; 4-4; 5-3; 6-2; 7-1; 8-2; 9-3; 10-3; 11-2; 12-2; 13-2; 14-1; 15-1;

- ఎస్.వి. నారాయణ